

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ (1) ศึกษากระบวนการนำเด็กเข้าสู่อาชีพเร่ขายดอกไม้ ปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เด็กเข้าสู่อาชีพ และปัจจัยที่ดึงดูดความต้องการแรงงานเด็กในอาชีพ (2) ศึกษาลักษณะของวิถีการดำเนินชีวิตของเด็กที่มีอาชีพเร่ขายดอกไม้ อธิบายความสัมพันธ์ในแง่เศรษฐกิจ สังคม ของเด็กที่มีต่อครอบครัว และนายจ้าง (3) ศึกษาสภาพลักษณะการทำงานที่มีผลต่อสุขภาพของเด็ก กลวิธีที่เด็กนำมาใช้เพื่อให้สามารถทำงาน โดยเลือกพื้นที่การวิจัยแบบเจาะจงคือเลือกเอาจังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่ศึกษา และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจำนวน 10 คน ได้แก่ เด็กขายดอกไม้ที่อยู่ในย่านไนท์บาร์ซ่า 5 คน และเด็กขายดอกไม้บริเวณมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 5 คน และทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่กรมประชาสงเคราะห์และเจ้าหน้าที่บ้านพักเด็กขายเชียงใหม่ เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษา พบว่า เด็กที่มีอาชีพขายดอกไม้ทั้งหมดเป็นเด็กชาวเขาเผ่าอาข่า ส่วนหนึ่งมีภูมิลำเนาในประเทศไทย อีกส่วนหนึ่งเดินทางข้ามแดนมาจากประเทศพม่า ปัจจัยผลักดันการเข้าสู่อาชีพของเด็กอาข่าในประเทศไทย คือ นโยบายการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งมีการผลักดันให้ชาวเขาต้องอพยพลงมาหางานทำในพื้นที่ราบ สำหรับเด็กอาข่าจากประเทศพม่าเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทย เป็นผลจากปัญหาการเมืองภายในประเทศ และการมีเครือข่ายญาติพี่น้องเป็นชาวอาข่าในประเทศไทย

อาชีพการขายดอกไม้ถูกมองว่าเป็นอาชีพสำหรับเด็กและผู้หญิง เนื่องจากในกลุ่มชาวเขาด้วยกันมีทัศนคติว่าอาชีพขายดอกไม้เป็นอาชีพที่ด้อยต่ำ ไร้เกียรติ และชาวอาข่านับได้ว่าเป็นชนชั้นที่ต่ำที่สุดในกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหมด จึงเป็นอาชีพที่เหมาะสมกับเด็กและผู้หญิงที่ไม่มีโอกาสในการหาเลี้ยงชีพด้วยวิธีอื่น ดังนั้นต้นทุนที่สำคัญอย่างยิ่งของอาชีพเด็กขายดอกไม้คือ ทูนาทางวัฒนธรรม โดยเด็กเหล่านี้ใช้ “ความเป็นเด็ก” เป็นทุนในการดำเนินอาชีพ ในทุกสังคมความเป็นเด็กเป็นลักษณะสากลที่เรียกร้องความเห็นใจและความช่วยเหลือจากผู้อื่นได้มาก แม้สิ่งที่เด็กนำมาขายคือ ดอกไม้ แต่ดอกไม้ก็แทบไม่มีความหมายในลักษณะความจำเป็นและความต้องการใช้ในชีวิตประจำวันของลูกค้ายที่ซื้อดอกไม้ของเด็ก ลูกค้ายที่ซื้อดอกไม้ของเด็กเพียงต้องการช่วยเหลือเด็ก ดังนั้นลูกค้ายบางคนจึงให้เงินเด็กโดยไม่ต้องการเอาดอกไม้ สำหรับเด็กแล้วดอกไม้มีลักษณะเป็นรูปธรรมที่สร้างคุณค่าตัวตนของเด็กขายดอกไม้ เพื่อให้ตนเองมีศักดิ์ศรีที่มั่งคั่งมากกว่า การเดินขอเงินในลักษณะเดียวกับขอทาน และเนื่องจากคนภายนอกมองว่าอาชีพเร่เดินขายดอกไม้เป็นอาชีพที่ด้อยต่ำ ผู้ที่จะทำต้องเป็นกลุ่มคนที่อ่อนแอที่สุดที่ไม่สามารถมีหนทางอื่นในการดำรงชีวิตได้ อาชีพขายดอกไม้จึงเป็นอาชีพที่ไม่ยั่งยืน และเด็กต้องหาหนทางดำเนินอาชีพใหม่เมื่ออย่างเข้าสู่วัยรุ่นและเป็นผู้ใหญ่ เพราะจะสร้างความอับอายให้แก่ตนมากถ้ายังคงทำอาชีพนี้ต่อไป

ปัญหาของเด็กขายดอกไม้ ในด้านการศึกษา เด็กไม่สามารถเข้ารับการศึกษาตามที่ภาครัฐให้ความช่วยเหลือและจัดสวัสดิการได้ เพราะระยะเวลาการทำงานเป็นช่วงกลางคืน จึงทำให้เหนื่อยและขาดสมาธิในการเรียน นอกจากนี้เด็กขายดอกไม้ที่มาจากประเทศพม่าก็ไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิให้ได้รับการศึกษาในระบบได้ ส่วนปัญหาด้านสุขภาพ เด็กต้องทำงานในช่วงเวลากลางคืน ทำให้ไม่สามารถพักผ่อนได้

เพียงพอ และปัญหาประการสุดท้ายคือ ปัญหาการได้รับความคุ้มครองตามสิทธิของเด็ก เด็กมีความเสี่ยงที่จะต้องเผชิญกับการถูกเอาเปรียบและล่วงละเมิดจากบุคคลต่างๆ และไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิตามสภาพ หน่วยงานที่ทำงานให้ความช่วยเหลือโดยตรง ซึ่งได้แก่ กรมประชาสงเคราะห์ ยังมีมุมมองในการมองว่ากลุ่มเด็กเหล่านี้เป็นเด็กเร่ร่อน เด็กจรจัด ดังนั้นการให้ความช่วยเหลือจึงอยู่ในรูปของบ้านพักเด็ก ไม่มีนโยบายการทำงานที่ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินอาชีพของเด็ก